

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Devarim

Shelomoh ben Yitshaḳ

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

DT

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9976

בשמה הר"י ב'ט"א ולא נתתי ממנו למת שמעתי בקול
 יהוה אלהי עשיתי ככל אשר צויתני :
 פ טו השקיפה ממעון קדשך מן השמים
 ובדך את עמך את ישראל ואת האדמה
 אשר נתתה לנו כאשר נשבעת לאבותינו
 ארץ זבת חלב ודבש : ס טו היום
 הזה יהוה אלהיך מצוה לעשות את החקים
 האלה ואת המשפטים ושמרם ועשיתם
 אותם בכל לבבך ובכל נפשך : יו את-
 יהוה האמרת היום להיות לך לאלהים
 וללכת בדרכיו ולשמר חקיו ומצותיו
 ומשפטיו ולשמע בקלו : יח ויהוה
 האמירך היום להיות לך לעם סגולה כאשר
 דבר לך ולשמר כל מצותיו : יט ולתתך
 עליון על כל הגוים אשר עשה לתהלה
 ולשם ולתפארת ולהיכה עם קדש ליהוה
 דביעי אלהיך כאשר דבר : פ א ויצו
 כו משה וקני ישראל את העם לאמר
 שמר את כל המצוה אשר אנכי מצוה
 אתכם היום : ב והיה ביום אשר תעברו
 את הירדן אל הארץ אשר יהוה אלהיך
 נתן לך ותקמת לך אבנים גדולות ושדת אתם
 בשיד : ג וכתבת עליהן את כל דברי
 התורה הזאת בעברך למען אשר תבא אל-
 הארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך ארץ
 זבת חלב ודבש כאשר דבר יהוה אלהי-
 אבותיך לך : ד ויהי בעברכם ארץ
 עברון תקימו את האבנים האלה אשר
 אנכי

שלישי

במסאב ולא ייהבית מצוה למות קבלית
 למימרא דני אלהי עבדית ככל דפקדתני :
 טו אסתכי ממדור קודשך מן שמרא
 ובדיך נת-עמדו ישראל ונת ארעא דיתבת
 לנא כמא דקומתא לאבהתנא ארע עבדא
 חלב ודבש : טו יומא דדין יי אלהך
 כפקדך למעבד ית-קומיא האליו ונת דינא
 ותשר ותעבד ויהוון בכל-לבך ובכל-נפשך :
 יו ית-י חטבת יומא-דין למהוי לך
 לאלהא ולמהך באורחן דתקנו קדמוהי
 ולמשר קדמוהי ופקודוהי ודינוהי ולקבלא
 למימריה : יח וני חטבך יומא-דין למהוי
 ליה לעם חביב כמא דמליך-ך ולמשר
 כל-פקודוהי : יט ולמתנד עלאה על-כל-
 עממא דעבד לתושבתי ולשוכ ולרבו
 ולמהוך עם קדיש קדם-י אלהך כמא
 דמליך : א ופקיד משה וסבי ישראל ית-
 עמא למימר טרו ית-כל תפקידתא באנא
 כפקיד ותכון יומא-דין : ב ויהי ביומא
 דתעברון ית-ירדנא לארעא דני אלהך יהיב
 לך ותקים לך אבנין כבבנין ותסוד ויתדון
 בסידא : ג ותכתוב עליהון ית-כל פתגמי
 אורייתא קדא כמעברך כדיל דתיעול לארעא
 דני אלהך ויהיב לך ארע עבדא חלב ודבש
 כמא דמליך יי אלהא דאבהתך לך :
 ד יהי כמעברכון ויתירדנא תקימון ית-
 אבניא האליו באנא כפקיד ותכון יומא-
 דין אטנא דעיבל ותסוד ויהוון בסידא :
 ותיבני

אפרשיה מניה במסאב ולא יהבית מניה הלדיכוין לנפש
 רמית שמענו בקל מימרא בון עבדית בקל מה דפקדתי :
 טו אודיק מסרור בית שכינת קודשך מן שמיא
 וברוך ית עמך ית ישראל וית ארעא דתבת לנא היקמא
 דתקמית לאברהמא ארעא דפירקא שמינין בתלב ותלמן
 קרבש : טו יקמא בון : אלהכוין כפמיד לבון למעבד
 ליקבון ויקל נפשכון : יו ית : יי הטבתון חטיבא
 חדא בעלקא ויקמא דהכוין כתיב שפע ישראל : אלהנא
 : חד מטול למרעו לאלהא ולממד בארמון דמתנו קרמוי
 כלמנטור קרמוי ופקרורו נדינו ולמקבלא למקריה :
 יח ומיקרא בון חטיב ותכוין חטיבא חדא בעלקא
 יקמא דהכוין כתיב מאן פנות עמך ישראל עם ותדאי
 בארעא מטול למרעו גליה לעם חביב ותיקמא דמליל
 ויונתנו על כל עממיא דעבד דרבו ולשיס דעקר ולשיבהירא מטול למרעו עם קריש תם : אלהכוין חטיבא דמליל :

אדיק בקעו ממדור בית שמינת קודש וקודשך מן שמיא
 וקודש ית עמך ית ישראל וית ארעא דתבת לו היך מר
 דמנימת לאברהמא ארעא דעקרא פירו טבין גמון בתלקא
 ותלמן וטיעמו כדובשא :

ית קיימא האלון ית דיניא ותטורו ומעבדו ומרעו בקל

ירושלמי

ית מיקרא בון אמליקתו עליכוין יקמא בון למרעו לבון
 לאלהא :

ומיקרא בון אפלך עליכוין לשמיא לעם חביבא היך סגולה
 היך מה די טליל לבון ולמטר כל מקורו :

לבון ולמנטר כל מקורו : יט ולמנאח יתכוין רבון
 ויונתנו על כל עממיא דעבד דרבו ולשיס דעקר ולשיבהירא מטול למרעו עם קריש תם : אלהכוין חטיבא דמליל :

א ופקיד משרה ופבי ישראל ית עמא למיטר טורו ית גר דפקדא באנא קפקיד לבון יקמא :
 ב ויהי ביקמא דמעבדו ית ירדנא לארעא בון אלהכוין ותיב לבון ומקוטון לבון אבניו וברכיו ומשוערו ותהו
 ג ותכתוב עליהו ית כל פקמי אביקא תבא דמעבדכו מן קולל דמיעלרו לארעא בון אלהכוין ותיב
 לבון ארעא דפרקא שמינין בתלב ועבדו רבש חטיבא דמליל : אלהא דתבתכוין לבון : ד ויהי בון דמעבדו

רשי

(ספרי) לעשות לו ארון וכתובין : שמעתי בקולה' אלהי - (מעשרשמי ע"ד) הסלותין לבית הכזירה : עשיתי ככל אשר
 צויתני - שחתי ושמחתי בו - (ג) : (טו) השקיפה ממעון קדשך - (ספרי) עשויים שגורת עליהם עשה להם מה
 שגדל לנשות שאורת (ויקרא כ"ו) אם כחקותי תלכו ותתיבשמים בעתם : אשר נהת לנו כאשר נשבעת ראבותינו - לתת
 לנו וקיימת ארצות חבובתם : (טו) היום הורה' אלהינו מצוך - ככל יום יתו כענין מדמים כאלו כו פנים לנשות עליהם :
 ושמרת ועשית אותם - בת קול מוכרתו כהת בכורים היום תעשה לפני הכהן : (יו) האמרת והאמירך - חין להם עד מוכית
 בטקרא ול' כרחה סכא תעשה והכלה גדלתי לך תלמי הנכר להיות לך לאלהים זהו הפרשך אליו ועמי חרין להיות לו לעם סגולה
 ונחתי להם עד ויהא לשון תפארת (ההלים פ"ד) יתאמר כל פועלי און : (יח) כאשר דבר לך - (שמות י"ט) והיותם לי סגולה :
 (יט) ולהוהך עם קדוש - כאשר דבר (ויקרא כ') והיותם ליקדושים : (א) שמור את כל המצות - לפון יהי הגדל נט
 בלע" : (ב) והקמות לך - כירן ואשר כן תוכיח משם אפרות ותכנו מכן מוכת בהר עיבל כמלת אתה אומר ג' מיני אכנים הם

באר דחובות דקדוקי רשי

(ג) דברו רש"י בן יתגיתן כחשכת מעשר שני פרק ט' סוף תענה ב' ויתרש הנאון בעל תוספת יום טוב כו"ל ושמחתו מכנן הדגש
 כו"ל

רשבים

(יו) את ה' האמרת ציוס - אלה הוקתה שאמר הק"ל הזנתה להיות לך לאלהים - כי הדבר תלוי בו ליצרות הוא חלוק ויחידען -
 פתון שקבלת עונותיו : (יח) וגם הוא האמירך - הפעילך שאמרת ונתנו' שתהיה לו לעם לפי שגשה נסים ועבודת יד שגברית לבית

מכלל

ענין השגחה והצצה ונשמעו בו בלשון נפעל כמו תכלי' מה
 נדק משמים נשקף ושלנו בעד אשכני נשקפתו שמיים
 נשקפה והיכב ותכרונו לפי שהעומר במקום גבוה ומכיס הוא
 נשקף למביטים אליו לפיכך אמר השקפה כי הק"ל משקף

אבנים

אנכי מצוה אתכם היום בתר עיבל ושרת
 אותם בשיר: ה ובנית שם מזבח ליהוה
 אלהיך מזבח אבנים לא-תניף עליהם
 ברזל: ו אבנים שלמות חבנה את-מזבח
 יהוה אלהיך והעלית עליו עולת ליהוה
 אלהיך: ז ובחת שלמים ואכלת שם
 ושמחת לפני יהוה אלהיך: ח ובחבת
 על-האבנים את-כל-דברי התורה הזאת
 באר היטב: ט וידבר משה
 והקהנים הלויים אל-כל-ישראל לאמר
 הסכת ושמע ישראל היום הנה נהיית לעם
 ליהוה אלהיך: י ושמעת בקול יהוה
 אלהיך ועשית את-מצותו ואת-חקיו אשר
 מצותיו קרי חמישי
 מצוה את-העם ביום ההוא לאמר: יב
 אלה יעמדו לברך את-העם על-הר גרזים
 בעברכם את-היהוה שמעון ולוי ויהודה
 ויששכר ויוסף ובנימן: יג ואלה יעמדו
 על-הקללה בתר עיבל ראובן נד ואשר
 וזבולון הן ונפתלי: יד וענו הלויים ואמרו
 אל-כל-איש ישראל קול רם: ט
 טו ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה
 חוצבת יהוה מעשה ידי חרש ושם בסתר
 וענו כל-העם ואמרו אמן: טז ארור

מקלה

ה ותבני תמן מדבחה קדם יי אלהך
 מדבחה אבנין לא-תרים עליהו ברוזא:
 ו אבנין שלמין תבני ות-מדבחה ביי
 אלהך ותסיק עלוהי עלון קדם-יי אלהך:
 ז ותכוס נכסת-קודשין ותיכל תמן ותחדי
 קדם יי אלהך: ח ותכתוב על-אבניך
 ות-כל-פחנמי אורייתא קדא פריש יאות:
 ט ומליל משה וכהניא לינאי עם-כל-
 ישראל למימר אצית ושמע ישראל וקמא
 הדין הניתא לעם קדם-יי אלהך:
 י ותקביל למימרא ביי אלהך ותעביד
 ות-פקודוהי ות-קנמוהי באנא מפקדך
 וקמא-דין: יא ופקיד משה ות-עמא
 ביומא ההוא למימר: יב אלין יקומון
 לברכא ות-עמא על-טורא גרזיזים
 במעברכון ות-ירקנא שמעון ולוי ויהודה
 ויששכר ויוסף ובנימן: יג ואלין יקומון
 על-לוטיא בטורא דעיבל ראובן נד ואשר
 וזבולון הן ונפתלי: יד ונתיבון לינאי וימרון
 לכל-איש ישראל קל רם: טו ליט
 נברא דיעביד צלם ומתקא מרתקא קדם-יי
 עובר יד-אומנא וישווי בסתרא ויתיבון
 כל-עמא וימרון אמן: טז ליט דיקלי
 אבוהי ואמיה וימר בר-עמא אמן:
 ליט

רשי
 טו ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה חוצבת יהוה מעשה ידי חרש ושם בסתר וענו כל-העם ואמרו אמן: טז ארור
 סטס עשר טירדן וכנגדן כנגל וכנגדן בהר עיבל כדליתא כוסכת (סוטה ל"ה): (ח) באר היטב (שם) כסכעיס לשון
 (ט) הסכת כתרומו: היום הזה נהיית לעם ככל יום יהוה עיניך כאלו היום כאת עינו ככרית: (יב) לברך את העם
 כדליתא כוסכת (סוטה ל"ו) שם שכתים עלו לראש הר גרזים ושם לראש הר עיבל והכהנים והלויים וסחרון למטה כחלנע כסכו לויים
 פניהם כלפי הר גרזים ופתחו ככרכה כרוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה וימר ואלו עונין אמן חזרו והכחו פניהם לבה עיבל
 ופתחו כקללה ויאמרו ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה וכן כולם עד ארור אשר לא יקום: (יז) מקלה אביו מולול לשון (דברים
 כ"ח

יה יודנא תקימו ות אבנא האליו דאנא מפקיד ותכו בטורא דעובל ותשועין ותרוו בגרא : ה ות בניו פקו
מדקחא קדם : אלהכו מדפח אבניו לא תרים עליהו פרזא : ו אבניו שלמין תקנוו ות מדבחי
די אלהכו ותסקרו עליו עלונו קדם : אלהכו : ז ותקמוו נכסת קודשין ותקלוו פקו ותמדו קדם : ח

ירושלמי

ותקכוו על אבנא ית כל מילי שבת אובירא הדא קתב
תזיק ומקדש טבאות מתקרי ומתרגם בשבעין לשון :

ותקלוו למימרא ביי אלהכו ותעבדו ית פקדו
ות קיימי דאנא מפקיד לכו יומא דין : יא ופקיד משה נת עמא ביומא תהיא למימר : יב אליו שבטיא
יקימוו לקרא ית עמא על טורא דגרוימם דמערבין ית יודנא שמיעו ולוי ויהודה ויששכר ויוסף ובנימין :

ירושלמי

אשימא שבטין וקימוו לרוו על טורא דגרוימם ואשימא
שבטין וקימוו על טורא דעובל וארונא וכתנא וליואי יתיבין
במדינא וכל ישראל מן בא רמון בא תפינו אפיהו לקביל
טורא דגרוימם ופתחוהו הוקהום : יג פומהום בקרבה ברוד יתו
גברא דלא עבד צלם וצורה וכל דמו מה דמרתק קדם : יד עובד ודי
קדם : יו עובד ידו בר נשא ודלא ישוי בטומתא ומלטא
תנוו תפינו אפיהו לקבל טורא דעובל ואמר ליט יתו
גברא די עבד צלם וצורה וכל דמו מה דמרתק ומרתק
קדם : יז עובד ידו בר גש ודי ישוי בטומרא ותנוו קל עמא
ענין

באר רחובות דקדוקי רשיי

השי' כחירוק וכו' ד' דגוטה 'עכ'ל מירוש לפרוש חלת ש'מחתי כחון השי' והוא פועל עומד בעצמו (אידכסחיך
זעלבין גמרייחט) חכל ש'מחתי השי' וכחירוק וכו' כדגמרייחט חלון פ'על הדגשו הוא פועל ונאל ש'מחתי (אין חלס נאל
חין חנדרין דערפרייחט) ועין כפרשת כיתנא כד"ה נשמת :

דאלו

רשב"ם

לולעס : האמרת פאשדי"א כלע"ו : (ח) וכתבת על האבנים את כל דברי וגו' . שכשנשבעו עתה כהר גרוימם וכהר עובל היתה כחורה
לפניהם כחובה וכשנשבעו יוקיימוה : (יב) חלה יעמודו לכרך וגו' לפי הפסוק דומה שאלו עונין חון חכל הלויס הופכין פניהם כשעת ברכת
לכה גרוימם וכשחלליס פניהם להר עובל : (טו) ושם בסתר . כל האדורים שנים עשר כנגד חסיס עשר שבעים וכולס עבירות שרגיליס
להיות כסת' הס כנוו שנופרש ככולס (הא) (ס'א חון) מושעס שרגיליס להיות פעמים כנלוי . ופעמים כסת' , וכן ע"ז . ומכה רעבו .
ולקך

מכלל יופי

כו (ו) (אבניו שלמות) . חמימות שלא נפסלו . עבודת מלכס . ורכי עובדיה ספורו פירש אותס ענין לזר
(ה) (באר) . מקור ופירוש פרש :
ט) הסכת ושח . כנוו חון נשח וכן תרגם חתקלס
ופירוש לפי חקונו ודין לרע . ור' ונכפירש
לשון קבלה והקיא כזה הענין את סבות מלכס כלומר קיפול
(*) (*) (*)
גא 36 77

דברים כז כח כי תבא

מקלה אביו ואמו ואמר כל-העם אמן :
 ס יז ארור מסיג גבול רעהו ואמר
 כל-העם אמן : ס יח ארור משגה
 עור בדרך ואמר כל-העם אמן :
 ס יט ארור מטפה משפט גר-יתום
 ואלמנה ואמר כל-העם אמן : כ ארור
 שכב עם-אשת אביו כי גלה גנה אביו
 ואמר כל-העם אמן : ס כא ארור
 שכב עם-כל-בהמה ואמר כל-העם אמן :
 ס כב ארור שכב עם-אחיו בת-
 אביו או בת-אמו ואמר כל-העם אמן :
 ס כג ארור שכב עם-חנותו ואמר
 כל-העם אמן : ס כד ארור מכה
 רעהו בסתר ואמר כל-העם אמן :
 ס כה ארור לקח שחד להכות נפש
 דם גמי ואמר כל-העם אמן : ס כו
 ארור אשר לא-זקים את-דברי התורה-
 הזאת לעשות אותם ואמר כל-העם אמן :
כה פ א והיה אם-שמוע תשמע בקול
 יהוה אלהיך לשמר לעשות את-כל-מצותיו
 אשר אנכי מצוה היום ונתתך יהוה אלהיך
 עליון על כל-גווי הארץ : ב ובאו עליך
 כל-הברכות האלה והשיגה כי תשמע בקול
 יהוה אלהיך : ג ברוך אתה בעיר וברוך
 אתה בשדה : ד ברוך פני-בטנתך ופני

אונקלוס

יז ליט דישני תחומא דחבריה ווימר
 כל-עמא אמן : יח ליט דישעי עיורא
 באורחא ווימר כל-עמא אמן : יט ליט
 דיצלי דין-גיורא יתם וארמלא ווימר כל-
 עמא אמן : כ ליט דישכוב עם-אתת
 אבוהי ארי גלי בנפא דאבוהי ווימר כל-
 עמא אמן : כא ליט דישכוב עם-כל-
 בעירא ווימר כל-עמא אמן : כב ליט
 דישכוב עם-אתתיה בת-אבוהי או בת-אמיה
 ווימר כל-עמא אמן : כג ליט דישכוב
 עם-חמותיה ווימר כל-עמא אמן :
 כד ליט דימחי חבריה בסתרא ווימר
 כל עמא אמן : כה ליט דיקבל שוחד
 למקטר נפש דם זקאי ווימר כל-עמא
 אמן : כו ליט דלא יקים ית-פחנמי
 אוניתא-הדא למעבד ותהון ווימר כל-
 עמא אמן : א ויהי אם-קבלא תקבל
 למימרא דני אלהך למטר למעבד ית-בל-
 פקודיהי באנא מפסקי-לך יומא דין ויתנינך
 יי אלהך עלאה על כל-עממי ארעא :
 ב ויתון עלה כל-ברכיא האלון וידבקונך
 ארי תקביל למימרא דני אלהך : ג ברוך
 את בקרמא וברוך את בחקלא : ד ברוך
 ולרא
 אדמתך ופני-בהמתך שגר אלפיך ועשתרות

צאנך

רשי

כ"ח ונתתך אחד (ד) : (יז) מסיג גבול - סמורוללמורא וינכ את הקרקע לשון (ישעיה ב"ט) והוסג אחור :
 (יח) משגה עור - סמורוללמורא ומסורוללמורא : (כד) מכה רעהו בסתר - על לשון הרע הוא חומר ראיתי כיסודו של
 רבינו שם כדעת י"א ארורים יש כאן כמד י"א סכטים וכנגד שבעין לא כתב ארור לשי שלם כי כולל בכוכו לפני אותו כזכרון סוף
 כסכטים